

ביקורת על מומים תורשתיים

(מפרסומי התחנה לחקר החקלאות)

ב. מומים המחלישים את חיוניות הוולד או פוגעים ביופי הבהמה; לכאן שייכים עיוורון, פגמים קלים באחד או יותר מאברי הגוף, צבע בלתי טיפוסי לגזע ועוד;

ג. פגמים המקטינים את היעילות המשקית של הבהמה, כגון כושר רבייה לקוי, או משך הריון בלתי נורמאלי.

גילוי הבהמות הנושאות גורמים תורשתיים למומים בוולדותיהן נתקל בקושי, כי רובם אינם מתגלים בהורים עצמם אלא רק בוולדות, ובמקרה ששני ההורים נושאים את הגורם; ואף אז רק 25% מהוולדות הם נגועים.

למרות שתוארו סוגים מרובים של מומים תורשתיים, מספרם היחסי של המקרים אינו גבוה, וגם הנזק החמרי הנגרם בגללם אינו ניכר היום. אולם עצם הופעתם מוכיחה שהגורמים התורשתיים מצויים בעדרינו, וקיים החשש שה"הזרעה המלאכותית עלולה לגרום להתפשטותם בממדים גדולים. פר הנושא גורם תורשתי למום מסויים מעביר אותו למחצית מבנותיו. אם הפר נמצא משביח ביחס לתנובת החלב ומופעל בהזרעה מלאכותית, מספר בנותיו, הנושאות גם הן את הגורם התורשתי, יהיה גדול מאוד. אם יזווגו את הפרות האלה בפר הנושא את אותו הגורם התורשתי, עלול מספר הוולדות הבלתי-נורמאליים להגיע לשיעור מדאיג.

מכאן מסתבר שאגודה להזרעה חייבת לבדוק את פריה אם נושאים הם גורמים תורשתיים למומים. אפשר לעשות זאת בשתי דרכים:

א. מזווגים את הפר עם 16 מבנותיו, לכל הפחות. במקרה שהפר נושא גורם למום תורשתי יש סיכוי שהוא יתגלה לפחות באחד הצאצאים שיוולד מזיווגים אלה. דרך זו היא הבטוחה ביותר, אבל היא כרוכה בקשיים ארגוניים ובסיר כון כספי ניכר. מגדלי בקר אינם מסכימים בדרך כלל לרבייה בשארות כה קרובה ויתכן שיהיה צורך לפצות אותם במקרה שייגרמו להם נזקים. התוצאות של מבחן זה אפשר לקבל סמוך למועד, בו אפשר לערוך גם את מבחן הצאצאים

המספר הרב של צאצאים הנולדים לפר אחד כתוצאה מהשימוש הרחב בהזרעה מלאכותית, מקנה משנה חשיבות לביקורת קפדנית על תכונותיו התורשתיות. מבחן צאצאים ביחס לתנובת החלב והשומן הוא היום דבר מובן מאליה, והפך כבר לשיגרה. כולם מכירים בכך שיש לבדוק גם את מבנה הגוף, כושר החליבה והמוג של בנות הפר, אם כי המבחן ביחס לתכונות אלה טרם נעשה באופן שיטתי. לעוד פחות תשומת לב זוכה אצלנו מכלול אחר של תכונות תורשתיים, למרות שפה ושם מדגישים את חשיבותו, והוא — הופעת מומים, פגמים וליקויים תורשתיים של ולדות שהוריהם בריאים.

לצורך התיאור אפשר לחלק את הפגמים התורשתיים לשלוש קבוצות:

א. מומים הממיתים את הוולד עוד לפני הלידה או מיד אחריה. לסוג זה שייכות צורות נעוּת שונות ומפלצות למיניהן. אחדות מהן הופיעו גם בעדרים שלנו*:

* תיאור המומים הקטלניים הובא ב"השדה", כרך ל"ח, חוברת ט'.

"זכרונה" עצמה הוזכר כבר לעיל, אך היא הוריי שה סגולה טובה זו גם לבתה, "זועפת", האחות המלאה של "דביר"; בת זו הניבה כמבכירה 6966 ק"ג חלב, 3.70% שומן ו-20.5 ק"ג חלב תנובה יומית.

משפחת "יתומה — אילנה" עשייה לשמש עדות לכך שבמעשה הטיפוח מוטב לשלב את המעולה הבא מן החוץ עם הטוב שפותח בארץ ולא לדחוק שוב ושוב את הקיים ו"להשליך את כל יהבנו" על "תוצרת חוץ-לארץ".

מן הראוי לציין בהזדמנות זו שמשפחת "יתומה" נבחרה בראשונה על ידי י. עצמון ולאחר שהכיר בתכונותיה הטובות הוצעה, תוך התייעצות עם הח' גולדשמידט — מטפחה של משפחה זו, כראויה לשמש "בית-אבות" לגידול פרים.

ראובן ברי-ענן

רב או אמצעים מרובים לביצועה. הצלחתה תלויה בעיקר במידת שיתוף הפעולה מצד חברי האגודה ומהיזמה והעירנות מצד מנהלי האגודה. תכנית זו מופעלת כבר בהולנד ומספקת אינפורמציה רבת-ערך למכוני ההזרעה ולספר העדר. גם אצלנו קיימים כל הנתונים להצלחתה. הניסיון מלמדנו שחברי האגודה, וביחוד המשקים המנהלים ביקורת חלב, נענים ברצון לכל פניה ושולחים כל אינפורמציה מבוקשת. המכשיר העיקרי לביצוע המבחן-הדיווח על ההמלטות — כבר קיים. המשקים הנמצאים ברשת ביקורת החלב מוסרים הודעות מתאימות לספר העדר. להודעות אלה יש לצרף, בהתאם למקרה, תיאור של הוולד הבלתי נורמאלי. כדי להקל על מוסרי הידיעה אפשר לציידם ברשימה המכילה תיאור של כל המומים הידועים היום, ועליהם יהיה לציין רק את המספר הסידורי של המום שברשימה. התאחדות מגדלי בקר מוכנה להעביר לאגודת ההזרעה את הודעות ההמלטה. האגודה תמייין אותן לפי פרים ותקבל באופן זה ידיעה חשובה על הטיב התורשתי של פריה. תכנית כזו חשובה לגבי פרים המופעלים באופן מוגבר ומספר הפרות המוזרעות בזרימתם הוא גדול. מבחני הצאצאים ביחס לתנובת החלב והשומן, מבנה גוף ומוג, ופגמים תורשתיים יש לימו זה את זה, ויאפשרו להכיר את הנכס התורשתי העובר מהפר לצאצאיו. ביצוע עקבי וקפדני של המבחנים האלה, שישולב בסלקציה מתאימה, יקנה אופי מיוחד לטיפוח שלנו ויעלה את ערכו של הבקר הישראלי.

ד"ר חיים שינדלר

המחלקה למקנה

בתחנה לחקר החקלאות

לגבי הורשת כושר הנבט החלב. מבחן מסוג זה נראה רצוי לבדיקת פרים שלגביהם מפעילים את תכנית „ההמתנה“, היינו — משתמשים בהם בצעירותם באופן מוגבל ומפסיקים את השימוש בהם עד לקבלת תוצאות מבחן הצאצאים ביחס לתנובת החלב.

ב. השיטה השנייה לגילוי מומים קטלניים או אחרים בצאצאים של פר מבוססת על ההנחה שהגורמים שלהם נמצאים בעדר הבקר ובמוקדם או מאוחר — בגלל השימוש הרחב בפר בהזרעה המלאכותית — יתארע גם זיווג עם פרות הנושרות אותו גורם וממילא יתגלה המום בחלק מהצאצאים. כדי שהוולדות הבלתי נורמאליים יובאו לתשומת הלב של מכוני ההזרעה יש צורך בדיח מלא על כל ההמלטות וטיב הוולדות. במספר רב ככל האפשר של עדרים. זה נחוץ מכמה טעמים: לעתים מגדל בקר אינו מייחס חשיבות מספיקה לעצם הופעת ולד בלתי-נורמאלי, אינו מעריך די את האופי התורשתי של המקרה ועלול להעלים אותו. אם יסכים לדווח כל המלטה, יאפי שר למומחי האגודה לבדוק כראוי כל מקרה ולפרש את משמעותו. יתר על כן, אם ישתתפו במסירת הודעות הרבה בוקרים, יאפשרו בזה ללמוד את דרכי ההורשה של מומים מסוימים שטרם נחקרו די הצורך, ויתברר גם מהי השיטה חות של המומים השונים בעדרים. יתרון השיטה הזו בכך שרישום כל הוולדות מאפשר לעקוב אחריהם במשך תקופת גידולם, לעמוד על פגמים המופיעים בגיל מאוחר יותר וגם לבדוק את סיבות החיסול של עגלות. בדרך זו יתגלו גם התדירות של הופעת תאומים והיחס בין מספר הזכרים והנקבות, תופעות העלולות להשתנות מפר לפר.

תכנית מסוג זה אינה דורשת מאמץ ארגוני

רחובות, אוגוסט 1958

מיכלי גומי להובלת חלב

במדינת אורגון (ארה"ב) החלו להשתמש במיכלי גומי בעלי תכולה של 9120 ליטר להובלת החלב מהמשקים למחלבות. צורת המיכלים האלה היא כשל שפופרות משחת שיניים ענקיות; מניחים אותם במשאיות קירור לצרכי הסעתם ולאחר שמריקים את החלב במחלבה מגוללים אותם ושמים אותם כחבילה קטנה בחלק הקדמי של המשאית. במשאית הריקה, החוזרת לכפר, אפשר להוביל מצרכים שונים הדרושים לאיכרים. אלה שמשתמשים עד כה במיכלי גומי כאלה טוענים שהוצאות הובלת החלב הופחתו ב-20%.